

VÆLG *den rette* HVALP

Foto: Wilegaard/Erik Petersen

Hvordan finder du den race, der passer til dit og familiens liv og behov? Skal det være en han eller tæve? Og hvordan kan du se forskelle i temperamentet, når du skal udvælge en af hvalpene?

■ TEKST: IRENE JARNVED

Valg af race og individ kan meget vel være afgørende for, om de næste mange år med hunden bliver gode og problemfri – eller risikerer at blive svære og problematiske. Derfor er det så vigtigt, at de valg, du træffer, når du vælger dig en ny hund, er de rette.

De oprindelige arbejdsegenskaber og medfødte temperament samt behov varierer enormt i de forskellige racer. Eksempelvis hører hyrdehunderacerne til blandt de hunde, der kræver en del fysisk og mental aktivitet for at trives. Her er det en australian shepherd for fuld udblæsning. (Foto: Dorte Kleemeier)

RACEVALG

Alle racer har deres eget fantastiske temperament og udseende, som er det, vi falder for. Men vi skal være opmærksomme på, at enhver "guldmedalje" har en bagside. Og den skal vi som ejere være indstillet på at leve med i de næste mange år. Derfor bør du gøre dig selv og hunden den tjeneste, at se på den pågældende races oprindelige arbejdsegenskaber og medfødte temperament. For det kan give dig et hint om evt. ulemper ved temperamentet i forhold til det, du ønsker og forventer af din kommende hund:

- Er racen avlet til hyrdning, er den også avlet til at kunne arbejde i mange timer ad gangen. Og løse opgaver i forbindelse med at samle og drive dyre-

flokken. Og derfor kræver den en del fysisk og mental motion dagligt for at være velfungerende.

- Det samme gør sig gældende for stødende og stående jagthunde, der er avlet til at drive foran jægeren og lette fuglevildt og apportere det, når det er skudt. Disse racer kræver også flere timers fysisk og mental motion dagligt.
- Er racen avlet til selvstændig, opsøgende jagt, skal du ikke regne med, at du kan slippe den på gåturene efter den er blevet kønsmoden. For hvis den får fært af vildt, vil den med al sandsynlighed følge sin medfødte jagtlyst og forfølge vildtet. Ofte i timer ad gangen. Den er meget motionskrævende og skal derfor have daglige og lange gåture samt mentale udfordringer som spor.
- Er racen avlet til vogtning af ejendom eller dyreflokke, vil den formodentlig udvikle en naturlig reservation over for fremmede mennesker og hunde. Den kan virke afvisende og mistænksom over for gæster og børnenes legekammerater. Og vil ofte have svært ved at omgås fremmede hunde – specielt han til han.
- Mange af de små familiehunde er avlet til at holde vagt ved at gø. Så når der kommer fremmede mennesker eller den hører fremmede lyde, vil det være helt naturligt, at den er meget gøende.

Umiddelbart kan det være svært for hvalpekøbere at overskue temperamentsforskellene hos hvalpene; på det punkt har opdrætterne et langt bedre udgangspunkt, fordi de kender kuldet. (Foto: Wiegaarden/Erik Petersen)

HAN eller TÆVE

Om valget skal falde på en han eller tæve, er svært at rådgive om. For der er fordele og ulemper ved begge køn.

Tæver kan generelt være mere ustabile i temperamentet end hanhunde. Tæverne er underlagt en kønshormonel cyklus, der for nogles vedkommende kan medføre mentale op- og nedture i en måneds tid op til en løbetid og to-tre måneder efter (den falske drægtighed). Selve løbetiden varer tre-fire uger cirka to gange om året.

Hanhundens temperament bliver mere stabilt, når han først har vokset sig igennem sine modningsperioder. Men han kan til gengæld risikere at være "i løbetid" hele året, idet hans hormoner byder ham at tilbyde sine gener til alle løbske tæver i en radius af et par kilometer...

Og det kan medføre, at han igennem et par måneder i foråret og efteråret (hvor der er flest tæver i løbetid), kan være svær at holde hjemme.

Statistisk rekvirerer hanhundeejere i højere grad hjælp til adfærdsbehandlinger, fordi deres hanhund er problematisk i forhold til fremmede hanhunde, overdreven selvskikthed over for ejeren eller tendensen til at tro, at haven omfatter hele villakvarteret.

Der kan være stor forskel på hanner og tæver – ikke bare mentalt men også hvad udseende angår. (Foto: Wiegaarden/Tine Luther)

LAD OPDRÆTTEREN HJÆLPE

Alle, der har skullet vælge en hvalp fra et kuld, kender vist følelsen af at stå hos opdrætteren og være i tvivl om, hvem de skal vælge. For hvalpenes temperament virker ofte ens, når de tumler legende rundt sammen med deres søskende. Rigtig mange opdrættere tilbyder de kommende ejere at være behjælpelig med at vælge det rigtige individ. Og det er et tilbud, hvalpekøberen bør tage imod med kyshånd! For opdrætteren har dagligt været sammen med hvalpene og er den, der kender dem bedst.

Den seriøse opdrætter har allerede på et tidligt tidspunkt spurgt ind til familiens vaner og mønstre, tid til hunden i hverdagen, hvad aktivering hunden vil få osv. Som opstart vil alle spørgsmålene blive stillet for at vurdere, om hvalpekøberen overhovedet egner sig til racen. Og når køberen er blevet godkendt, bliver svarene brugt til at finde den mest egnede hvalp i kuldet.

TEST HVALPENE

individuellet

Det er meget individuelt, hvordan hvalpe tager kontakt. (Foto: Sidsel Zacho)

Det reelle og individuelle temperament ses kun, når hvalpene sættes i forskellige situationer, hvor de andre kuldsøskende ikke er til stede. For når de er sammen, kan de "dække" sig ind under hinanden. Hvis en hvalp for eksempel er lidt reserveret over for fremmede mennesker, vil det normalvis ikke kunne ses, når den er sammen med sine kuldsøskende. For hvis broderen går først frem, styrker det den reserverede hvalp, og så tør den godt følge efter. Og dermed har ingen kunnet se, at den reserverede hvalp faktisk er reserveret. Hvis ikke opdrætteren har lavet små test med hvalpene en og en ad gangen, er det en fordel at afprøve hvalpene i forskellige situationer, inden hvalp/ejer sættes sammen.

Jeg har mange gange lavet disse test for opdrættere, der havde opdrættet hvalpene indendørs og var meget sammen med dem – og af den grund regnede med at vide, hvordan hvalpene ville reagere på de enkelte test. Resultatet har ikke sjældent overrasket opdrætteren en del. Og det fordi vedkommende ikke har set hvalpene opleve nye situationer, mens de stod på egne poter.

Hvalpetest

Det er klart, at de enkelte test skal være så afdæmpede, at hvalpen ikke viser frygt eller angst. For voldsomme test vil kunne få adfærdsmæssige konsekvenser, idet hvalpen er i en meget følsom alder, hvor al indlæring sætter sig. Og alle testene skal sæt-

tes op på en måde, så hvalpen har en mulighed for at vælge fra og gå væk, hvis den ikke ønsker at "deltage". For eksempel skal en hvalp aldrig sættes helt hen til den fremmede ting eller det fremmede menneske, den skal testes på. Den skal sættes mindst et par meter fra, så den kan vælge til eller fra uden at føle sig presset. Det er jo lige præcis hvalpens til- eller fravalg, der fortæller, om den er nysgerrig, reserveret eller usikker i situationen. Testresultaterne viser ikke nødvendigvis den skinbarlige sandhed, men vil være et realistisk billede af den. Den er baseret på én iagttagelse og ville ikke nødvendigvis vise helt samme udslag dagen inden eller dagen efter. Hvalpenes reaktioner kan nemlig være påvirket af andre hæn-

Svagheder skal trænes

En hvalpetest er mest af alt en vurdering af de styrker og svagheder hos hvalpen, den kommende ejer skal fokusere på og træne med i den første tid, efter hvalpen har skiftet hjem.

- Hvis hvalpen f.eks. har udvist en meget lille interesse for lyst til samarbejde under testen, rådes den nye ejer til at bruge virkelig meget tid til at knytte hvalpen til sig. Sæmplethen for at fremme og forstærke lysten til samvær/samarbejde med ejeren over de næste uger, hvor hvalpen stadig er i den vigtige socialiseringsfase, hvor indlæring og tilpasning er allerstørst i hele dens liv.
- Og det samme er gældende, hvis hvalpen viser utryghed ved fremmede genstande, og mangler lyst og nysgerrighed til at undersøge det fremmede. Så vil den nye ejer blive rådet til

at træne en langsom og positiv tilvænning til fremmede genstande. Et eksempel kan være så simple ting som at sætte en opslået paraply eller en termokande ud på græsplænen og sørge for at have "en fest" med hygge, ros og godbidder med hvalpen, mens genstanden er til stede. Så kan hvalpen på eget initiativ opsøge genstanden og få en god oplevelse ud af det. Sådanne oplevelser bliver heldigvis generaliseret af hvalpen, så hvis den lærer, at nogle fremmede ting er sjove og positive, vil glæden ved at være nysgerrig smitte til andre ting. Men husk, at det samme er gældende, hvis hvalpen får en negativ oplevelse – så vil usikkerheden smitte til andre ting. Og derfor skal hvalpen for alt i verden ikke presses ud i situationer, hvor den føler sig usikker!

deler den dag, testen udføres. Hvis de har været til vaccination hos dyrlægen eller igennem en trættende oplevelse inden testen, kan de reagere mere eller mindre kraftigt på de test, de sættes igennem. Man kan sagtens teste hvalpene, selvom de har været ude og få en på opleveren samme dag – man skal blot sikre sig, at de har samme udgangspunkt for testen.

Hvalpen må ikke presses under testen – f.eks. må den aldrig sættes helt hen til den fremmede ting, den skal testes på. Placer den et par meter væk og lad den selv afgøre, om den vil opsøge tingen. Det er jo lige præcis hvalpens til- eller fravalg, der fortæller, om den er nysgerrig, reserveret eller usikker i situationen. (Arkivfoto: Wiegaarden/Erik Petersen)

Inden hvalpen vælges, skal man gøre sig overvejelser omkring det liv, den skal være en del af, for det skal den selvfølgelig matche.
(Arkivfoto: Wiegaarden/
Tine Luther)

Hvad skal du vælge

Mange ejere vil være tilbøjelige til at vælge den hvalp, der kommer først hen til dem, den med de søde aftegninger på snuden eller den, der hele tiden sætter gang i legen med sine kuld-søskende. Altså den, der springer lige i øjnene af en eller anden tilfældig grund. Jeg vil råde til, at du gør dig overvejelser omkring hvilket liv din kommende hund skal leve, inden du skal vælge.

1/1 ann

1 Er du i en familie med mindre børn, skal du vælge en hvalp, der temperamentsmæssigt ligger midt i kuldet. Hvis den er for aktiv, kan du risikere, at den stresser for meget omkring børnene (bider og hopper op i leg). Og er den lidt forsigtig, risikerer du, at den trækker sig væk og bliver utryk fordi den synes, at børnene er for vilde og støjniveauet er for højt.

2 Er du uden børn, har mere tid og skal bruge hunden til det, den er avlet til eller lignende, er det en god idé at tage den selvsikre og initiativrige hvalp. Den vil formentlig være i besiddelse af en stor portion motivation og iver for at blive beskæftiget og brugt til den funktion, den skal udfylde. Og husk, at det er lettere at nedtone en adfærd end at fremme den – og derfor vil den aktive og nysgerrige hvalp som regel være lettere at træne og motivere, end den rolige og forsigtige i kuldet.

3 Ældre mennesker eller mennesker, der lever et stille liv, vil kunne få stor glæde af den hvalp, der ikke er så ”fremme på poterne”. Dem, der ønsker en hund uden de store udfordringer, vil med stor succes kunne vælge den forsigtige og lidt tilbageholdende hvalp i kuldet.

FORSLAG TIL HVALPETEST

Nedenstående er en række idéer til elementer i en hvalpetest for hvalpe, der er min. 6-7 uger gamle. Inden du kan bruge testresultaterne, skal du have sat dig ind i racens "profil" og ønskelige temperament. Det er ikke så let at drage en konklusion, der hedder, at den hvalp, der kommer direkte og uden forbehold, er den bedste i kullet. For er racen i besiddelse af en ønskelig reservation, vil den hvalp, der lige ser testpersonen an, før den hilser, være i besiddelse af den sundeste adfærd for denne race.

Et af testelementerne handler om, hvordan hvalpen tager kontakt til fremmede. (Foto: Wiegarden/Erik Petersen)

KONTAKT- INTERESSE:

1 Hvalpen tager kontakt til et fremmed menneske

Sæt dig ned et par meter fra en døråbning og lad opdrætteren sætte hvalpen ned et par meter fra dig. Snak indbydende og venligt til hvalpen og iagttag, om den kontakter dig glad og ligefremt, usikkert eller vælger dig helt fra og forlader rummet.

For racer med en ønsket reservation vil det være naturligt, at hvalpen lige skal se dig an og vælger at vise en del dæmpende signaler (gå i en bue, snuse i jorden, vende siden af hovedet eller kroppen til dig, smaske osv.), inden den tager kontakt. For en race, der er social og imødekommende over for fremmede, vil den foregående beskrivelse kunne indikere utryghed og usikkerhed over for fremmede – og det vil ikke være ønskeligt. Der vil det være bedst, at hvalpen med det samme viser en nysgerrig attitude og vælger kontakten til.

2 Hvalpen tager kontakt til en fremmed ting (termokande, tøjbamse eller lign.)

Placer genstanden på gulvet i samme rum som i forrige test og sæt hvalpen ned et par meter fra den. Iagttag hvor modig hvalpen er. Denne test SKAL afsluttes med, at hvalpen søger kontakt med genstanden – ellers har den fået en negativ oplevelse. Kæl for genstanden og snak opmuntrende, så hvalpen tør opdage, at den slet ikke er farlig. Lad være med at presse eller tvinge hvalpen hen til genstanden – den skal selv opsøge den, før testen sluttes.

Hvalpens reaktion vil være at sammenligne med den ovenstående. Reserverede racer må forventes at bruge lidt tid på at tage "bestik" af situationen, hvorimod en race, der ikke er avlet til reservation, typisk vil vise større nysgerrighed og ret hurtigt undersøge genstanden.

1/1 ann

Læg mærke til hvor interesseret hvalpen er i at følge håndbevægelserne for at få godbiden. En samarbejdende hvalp vil følge hånden nøje.

LEG OG SAMARBEJDE:

1 Apportering af genstand – gerne med blød overflade (f.eks. pels eller plys)

Hav hvalpen siddende hos dig og kast genstanden væk fra dig. Når hvalpen løber frem til genstanden, skal du se, om du kan lokke den tilbage til dig – gerne med genstanden i munden.

For de samarbejdende racer vil det klart være en fordel, at hvalpen ser genstanden som noget, den skal "dele" med testpersonen. At den søger tilbage med genstanden indikerer, at den lægger op til fælles leg – hvilket er at foretrække hos en hvalp, der f.eks. skal lære at apportere til konkurrencer eller på jagt. Det vil være mest nærliggende for en selvstændig race at gå for sig selv med genstanden. Og det er helt naturligt. Og er ønsket, at hvalpen skal arbejde selvstændigt (fange mus, gå spor), vil denne adfærd være at foretrække.

2 Sit, dæk og stå med godbidder

Hav små godbidder i hånden og sid foran hvalpen. Før godbidderne op over hvalpens hoved til "sit". Derefter ned mod jorden til "dæk" og til sidst frem imod dig i hvalpens brysthøjde til "stå". Læg mærke til hvor interesseret hvalpen er i at forsøge at følge godbidderne. Og husk selvfølgelig at give hvalpen en godbid for hvert stillingskift.

Den samarbejdende hvalp vil gøre meget for at følge håndbevægelserne

for at få godbidderne. Og dette er et godt udgangspunkt for den hvalp, der skal anvendes til alle former for samarbejdende hundetræning. Den selvstændige (eller ikke så madglade) hvalp, der vælger godbidder og mulighed for en aktivitet fra, skal der som regel arbejdes lidt mere med på sigt for at opnå samme samarbejdslyst, som den samarbejdende.

3 Øjenkontakt med mennesker (holde i favnen)

Stå eller sid og hold hvalpen i din favn, så den sidder godt og trygt. Drej dit hoved hen imod hvalpen og snak venligt og med lys stemme til den.

Læg mærke til, om den forsøger at undgå øjenkontakt og trækker hovedet væk, eller om den vil tæt på ansigtet og slikke dig i mundvigen.

Alle hunde har en "personlig zone", hvor de vælger øjenkontakt fra – specielt, hvis afstanden imellem dem og modparten er for lille. Og denne personlige zone er meget forskellig fra race til race. Hvis der er to hvalpe i kullet, der reagerer meget forskelligt, ville jeg som familie med børn foretrække den hvalp, der er bedst til at håndtere, at zonen overskrides og uanfægtet og glad kigger tilbage på testpersonen.